

Predikatie over Romeinen 12:11, uitgesproken door ds. J.P. Paauwe op 12 oktober 1949 te Den Haag

Gezongen: Psalm 100:1 en 2.

Gelezen: Romeinen 12.

Gebed:

Doe ons, algenoegzaam en aanbiddelijk Opperwezen, eeuwig en drieënig God, aan Wie toekomt lof, eer en dank, naderen tot U met eerbied en diep ontzag. Gij hebt ons allen nog weer bewaard, niet alleen bij het leven, maar ook bij de gezondheid en de krachten. Het zijn Uw goedertierenheden dat het is zoals het is. Dat deze goedertierenheden ons mogen leiden tot en verbinden aan U. 'Want bij U is de fontein des levens; in Uw licht zien wij het licht.'

Door Uw goedheid en barmhartigheid zijn wij met elkander aan deze plaats vergaderd, geschaard om Uw Goddelijk Getuigenis. Het is U bekend wat ons hier gebracht heeft. Ach, wil ons aanzien in de Heere Jezus, in Hem in Wie Gij de grootste van alle zondaren kunt aanzien. En wil uit Uw volheid ons schenken wat wij nodig hebben om ons, zo bij het spreken als bij het horen, te laten leiden. Het is U bekend hoe gemakkelijk het ons afgaat te steunen op eigen kracht en op onze inzichten. Maar dan zijn we er buiten. Leer ons onze krachten te verachten, onze wijsheid als dwaasheid te zien, en doe ons U achteraan kleven en volgen. Schenk ons dan wat wij nodig hebben om hier een ogenblik te kunnen vertoeven en werkzaam te zijn in de vreze van Uw Naam, tot verheerlijking van U en tot heil van ons naar lichaam en naar ziel beide. Wat goed voor ons zou zijn, dat is U bekend. Laat ons zelf hierin geen verkiezing hebben. Want in zoverre wij lot en leven in eigen hand nemen, in zoverre werken wij aan onze ondergang. Sterk Uw Kerk over de ganse aarde en doe haar blijmoedig achter U aan komen, in het besef dat zij de overwinning bezit die Gij behaald hebt. Breid Uw Kerk ook nog uit.

Gedenk onze zieken en onze jonge mannen in Indië. Erbarm U over het mensdom in zijn geheel. Ach, of er nog mochten worden getrokken, of er nog mochten worden losgemaakt, of er nog mochten worden verbonden aan U.

Amen.

Het woord, mijn zeer geachte toehoorders, waarover wij met elkander enige ogenblikken wensen na te denken, vindt u in het u voorgelezen twaalfde hoofdstuk van Paulus' brief aan die van Rome. Het is het elfde vers, het laatste gedeelte, de vermaning van de apostel Paulus aan de Gemeente:

‘Dient den Heere.’

Gezongen: Psalm 45:5.

De apostel Paulus, mijn zeer geachte toehoorders, heeft in de eerste elf hoofdstukken de waarheid uiteengezet. En nu laat hij in de volgende hoofdstukken een woord van vermaning volgen. Paulus kende geen onderscheid tussen de geloofsleer en de zedenleer. Voor hem bestond geen onafhankelijke zedenleer. Hij wist alleen van geloof, en dan van geloof door de liefde werkzaam. Onze tekst is dus genomen uit dat gedeelte, waarin wij de apostolische vermaning vinden: *‘Dient den Heere.’*

Dien niet uzelf. Wanneer een mens zichzelf dient, zijn belangen of wat hij voor zijn belangen houdt, dan werkt hij aan zijn eigen ondergang. Hier is van betekenis het woord dat de Heere Jezus eens sprak: ‘Want zo wie zijn leven zal willen behouden, die zal hetzelfde verliezen; maar zo wie zijn leven verliezen zal om Mijnen wil, die zal hetzelfde vinden’ (Matth. 16:25). Dien niet uw naaste. Wanneer gij de Heere niet dient, dan kunt u uw naaste niet dienen, althans niet op de rechte wijze. *‘Dient den Heere.’*

‘...den Heere.’ Toen, toehoorders, de mens gezondigd had en voor hem niets anders te wachten was dan een eeuwige ondergang, is de Heere Jezus tussen God en de mens getreden. ‘Zie, Ik kom; in de rol des boeks is van Mij geschreven. Ik heb lust, o Mijn God, om Uw welbehagen te doen; en Uw wet is in het midden mijns ingewands’ (Ps. 40:8, 9). In de volheid des tijds heeft de tweede Persoon in het Goddelijk Wezen in Zijn aangenomen menselijke natuur dat wat Hij van eeuwigheid op Zich genomen had, volbracht. Voor, in de plaats van en ten bate van de mens heeft Hij de Wet gehoorzaamheid betoond en de straf der zonde gedragen. Van deze Heere wordt hier gesproken, de Heere Jezus Christus.

Wie Hem kent, schat Hem boven alles. ‘Mijn Liefste’, zo zegt hij, ‘is

blank en rood, Hij draagt de banier boven tienduizend' (Hoogl. 5:10). Van alles zou hij zich kunnen laten scheiden, maar niet van Christus. Hij vertrouwt op Hem en het is zijn begeerte om dit te blijven doen, te doen in leven en in sterven. Hij wil Hem volgen niet alleen door het bezaaide, maar ook door het onbezaaide. Hij – Christus – is, zoals het in onze catechismus gezegd wordt, zijn enige Troost in leven en in sterven. Een christen, een begenadigd mens, heeft in de grond niets anders dan Christus, dan God in Jezus Christus.

Een *'Heere'* wordt Hij genoemd. En dat is Hij, ten spijt van de duivel, de wereld en de zonde, ten spijt van alles. Hij is een Heere, een Heere der heren. Hij is dit als de eniggeboren Zoon des Vaders, Hij is het ook als de Middelaar Gods en der mensen. Hel en duivel, zonde en dood, en alle wereldse machten zijn aan Hem onderworpen. Zonder Zijn wil kan er niets worden begonnen. Hij heeft de sleutels der hel en des doods (Openb. 1:18). Maar in het bijzonder is Hij een Heere van de Zijnen. Die zijn Hem geschonken en Hij is aan hen gegeven. In de volheid des tijds heeft Hij voor hen gewerkt en de zaligheid verworven. Door de bewerkingen van de Heilige Geest komen zij tot Hem en buigen zij zich voor Hem neer. 'Dewijl Hij uw Heere is, zo buig u voor Hem neder' (Ps. 45:12). Wanneer was het ogenblik dat u dit hebt gedaan?

'Dient den Heere.' Toehoorders, wij stellen ons in de weg een enkel woord over het dienen van de Heere te spreken. Het is inderdaad een gewichtig onderwerp. En wat moet hiervan worden gezegd? Wij zullen u enkele dingen noemen waarin het dienen van de Heere zeker bestaat.

Die de Heere dient, is met Hem verbonden, verbonden door een waarachtig geloof. Christus is in Hem en hij is in Jezus Christus. Zonder deze band geen dienst. Als u vraagt, hoe u dit te verstaan hebt, dan zeg ik: verenigd te zijn met Christus, dat is Hem aan te kleven. Zo vindt u in 1 Korinthe 6: 'Die den Heere aanhangt, is één geest met Hem' (vs. 17).

De Heere te dienen is aan Hem onderworpen te wezen. Wat dit betekent, ziet u in de bekering van de apostel Paulus. God heeft hem gegrepen en neergeworpen. De Heere Jezus Christus is hem verschenen. En uit zijn hart en mond komen deze woorden: 'Heere, wat wilt Gij dat ik doen zal?' (Hand. 9:6). De onderworpenheid aan de Heere.

De Heere te dienen is Hem lief te hebben. Waar de liefde niet gevonden wordt, daar treft de Heere niets aan dat Hem aangenaam is. Er staat

dat God de blijmoedige gever liefheeft. In liefde en dankbaarheid moet men zich aan de Heere kunnen geven. Dan is het goed en de Heere aangenaam.

De Heere te dienen is Hem gehoorzaam te zijn, standvastig, zonder morren, gewillig. Abraham ontvangt een zware opdracht. God wil dat hij zijn zoon, ja, zijn Messias, zal offeren. En wat vinden we? Dat Abraham des morgens vroeg opstond om het bevel Gods ten uitvoer te brengen. De dichter van de 119e Psalm zegt: 'Mijn ziel, die U verbeidt, heeft Uw bevel met lust en liefde' ontvangen' (vs. 87 ber.). De jonge Samuël laat op deze wijze zich horen: 'Spreek, HEERE, want Uw knecht hoort' (1 Sam. 3:9). Schone dingen, nietwaar? De Heere Jezus heeft de Zijnen leren bidden: 'Uw wil geschiede, gelijk in den hemel, alzo ook op de aarde' (Matth. 6:10). En welk een uitnemend voorbeeld heeft Hij niet gegeven? 'Mijn Vader, indien het mogelijk is, laat dezen drinkbeker van Mij voorbijgaan; doch niet gelijk Ik wil, maar gelijk Gij wilt' (Matth. 26:39).

De Heere te dienen is tot Zijn beschikking te staan. Wie gelooft, is met God verenigd, dus met al wat God doet of wil. En terzelfder tijd heeft hij de overtuiging dat er niets kan geschieden of het is tot bevordering van zijn zaligheid. Gij hoort het in de woorden van de apostel: 'Wij weten dat dengenen die God liefhebben, alle dingen medewerken ten goede, namelijk dengenen die naar Zijn voornemen geroepen zijn' (Rom. 8:28).

Deze dienst, toehoorders, gaat vergezeld van een diep gevoel van onwaardigheid. Waar de onwaardigheid niet gevonden wordt, daar wordt niets van de genade Gods in Jezus Christus aangetroffen. Gelovigen zijn mensen die in het diepst van hun ziel weten dat zij slechts recht hebben op de eeuwige verdoemenis. Zij zijn het in betrekking tot deze zaak met God eens geworden.

Deze dienst moet vergezeld gaan van achting voor God. De bekende woorden uit de 68e Psalm zijn deze mensen aangenaam:

Geloofd zij God met diepst ontzag!
Hij overlaadt ons, dag aan dag,
Met Zijne gunstbewijzen. (vs. 10)

De Heere te dienen moet vergezeld gaan van ijver. Lauwe kinderen

spuwt God uit Zijn mond. Gij kent het woord: ‘Och, of gij koud waart of heet! Zo dan, omdat gij lauw zijt, en noch koud noch heet, Ik zal u uit Mijn mond spuwen’ (Openb. 3:15, 16).

Deze dienst moet vergezeld gaan van het gebed. Ons wordt gezegd dat wij bidden zullen zonder ophouden (1 Thess. 5:17), bidden zullen nacht en dag.

Deze dienst moet vergezeld gaan van de lust tot onderzoek van de waarheid. De kamerling had de Bijbel op zijn knieën en hij zocht hem te verstaan. En de dichter van de 84e Psalm zong:

Hoe lieflijk, hoe vol heilgenot,
O HEER’, der legerscharen God,
Zijn mij Uw huis en tempelzangen! (vs. 1)

Maar het moet alles geschieden in het geloof. Anders zegt de apostel Paulus dat het zonde is (Rom. 14:23). Er moet een recht beginsel wezen. En dit rechte beginsel is het geloof. Men moet ook een juist oogmerk hebben. Men moet zichzelf niet bedoelen, want zoals ik u al gezegd heb, wie zichzelf zoekt, werkt aan zijn ondergang. Maar God moet men bedoelen en van harte instemmen met de bekende woorden uit de 72e Psalm:

Zijn Naam moet eeuwig’ eer ontvangen;
Men loov’ Hem vroeg en spa;
De wereld hoor’, en volg’ mijn zangen
Met ‘Amen, amen’ na. (vs. 11)

Gezongen: Psalm 45:6.

Wel, toehoorders, hebt u iets mogen verstaan van hetgeen wij u gezegd hebben? Kan uw hart met deze dingen mee? Hoe staat gij er tegenover? Van nature dient de mens de vorst der duisternis. Hij heeft zichzelf het eigendom gemaakt van de duivel en hij heeft zichzelf aan hem overgegeven. De wil, die koning is, is in het bezit van diabolus, zodat de mens, ook wanneer hij bidt: ‘Heere, wat wilt Gij dat ik doen zal?’ niemand anders dan de vorst der duisternis volgt. Verstaat u dat? De dienst van de vorst der duisternis is een zeer verachtelijke dienst, het

is ook een lastige, een moeilijke en een schadelijke dienst; het is een rampzalige dienst, want ieder die achter de vorst der duisternis aan komt, wordt door hem geleid tot in de rampzaligheid. Vóór alle dingen is het nodig dat het komt tot geloof, tot waarachtig geloof in Jezus Christus. Want alleen het geloof werpt de vorst der duisternis uit. Gij komt niet van hem af, gij komt in alle eeuwigheid niet van de vorst der duisternis af, tenzij dat gij gelooft in Jezus Christus. Als u dit doet, dan is u bekend wat ik u zeg; want dan weet u, dat men door zulk een geloof de duivel uitwerpt. Van zó grote betekenis is het geloof. Waar het geloof is, daar is een verandering gekomen van hart en staat.

Ik heb het u al gezegd: de gelovige smeekt: 'Heere, wat wilt Gij dat ik doen zal?' Kent u het geloof? Er zijn niet veel mensen die waarlijk uit hun eigen hart en leven het waarachtig geloof weten te beschrijven. Waarachtig geloof staat beschreven in de Schrift en in onze Heidelbergse Catechismus. Nu kan ik vanavond over het geloof niet spreken. Ik heb het al honderden malen gedaan. Maar als u meent dat u gelooft, ach, ik bid u, toets dan uw geloof eens aan de Schrift, en zie eens of het in overeenstemming is met wat u vindt in de zevende zondag van de Heidelbergse Catechismus.

Ik heb u in het begin gezegd dat de apostel Paulus geen onderscheid maakte tussen geloofsleer en zedenleer. En wanneer u waarlijk door een waarachtig geloof verenigd zijt met de Heere Jezus, en in Hem hebt aanschouwd en aanschouwt de heerlijkheid Gods, dan weet u wat dat betekent. Het gaat maar alléén om het geloof. Want het geloof is de gehoorzaamheid. En als het geloof echt is, dan werkt het door de liefde. Hierom laat de christen het onderscheid tussen dogmatiek en ethiek niet toe. Het is alles begrepen in het ene woordje geloof! Zie of u deze dingen begrijpt. De dingen die wij vinden in het vermanend gedeelte van de brief aan de Romeinen, dus in de hoofdstukken 12, 13, 14, 15 en 16, had de apostel Paulus gehaald uit de zaken die hij geloofd had. Hij had maar niet willekeurig opgesteld een lijstje van dingen die men mocht doen, en dan ook van dingen die men niet mocht doen, Nee, maar hij had het alles getrokken uit de waarheid. Hij had het niet gehaald uit zichzelf en ook niet uit zijn naaste, maar hij had het gehaald uit de waarheid, uit de waarheid gelijk zij in Jezus Christus is. En misschien voelt u, dat dát de apostel had doen zijn een vrij man. De ervaring leert dat er veel genomen wordt van

de naaste, en ook dat men zelf uit zichzelf veel stelt. Maar de Schrift zegt: 'Tot de Wet en tot de Getuigenis; zo zij niet spreken naar dit Woord, het zal zijn dat zij geen dageraad zullen hebben' (Jes. 8:20).

Wie dit nu mag doen, wie opgewekt, wie bekwaam gemaakt wordt om zich door het Woord in de hand des Heiligen Geestes te laten onderwijzen, die staat in dit leven. Hij volgt, maar geen mensen! 'Zijt dan navolgers Gods,' zegt de apostel Paulus, 'als geliefde kinderen; en wandelt in de liefde' (Ef. 5:1, 2). Wanneer gij nu zo handelt, dan zult gij ondervinden dat gij stevig staat. En gij verheerlijkt God. Er staat: 'Erkent dien God' (Ps. 68:16 ber.), dat doet gij dan. En dat is de verheerlijking van God. En nu zal God u doen ondervinden dat Hij met u is. Hij volgt u. Geen ogenblik verliest Hij u uit het oog. Hij geeft u raad. Daarom vinden wij in de Schrift zoveel woorden die ons opwekken om raad te vragen. 'Ken den HEERE in al uw wegen, en Hij zal uw paden recht maken' (Spr. 3:6). 'Indien iemand van u wijsheid ontbreekt, dat hij ze van God begere' (Jak. 1:5). En gij zult veel vrijmoedigheid hebben om tot de Heere te naderen. Gij hebt hier zelf behoefte aan. Maar uw naaste heeft óók het onderwijs nodig, dat daaruit voortvloeit.

Toehoorders, hoe staat het met u? Hoe staat gij tegenover deze dingen? Zijt gij bekwaam om wat ik u gezegd heb in uw overdenkingen uit te breiden? Werd u dit geschonken, dan zult u zeker nog weleens mogen zeggen: 'Mijn overdenking van Hem zal zoet zijn' (Ps. 104:34). Want de dienst Gods geeft een onvermengd genot. Daar zingt de dichter van in deze woorden: 'Wat vreê heeft elk die Uwe wet bemint! Zij zullen aan geen hinderpaal zich stoten' (Ps. 119:83 ber.).

De dienst van de vorst der duisternis schijnt veel gemakkelijker. Maar, toehoorders, gemakkelijker is de dienst des Heeren! Het schijnt gemakkelijk om maar eens even zichzelf te helpen in de omstandigheden waarin men zich bevindt, of eens naar een mens te gaan om zijn raad te vragen en, mocht deze ons aanstaan, hem op te volgen. Maar het is niet gemakkelijk. Gemakkelijk alleen is door de moeilijkheden heen te gaan, maar met God! Dat is de overwinning. Daarom zegt de apostel Johannes: 'Dit is de overwinning die de wereld overwint, namelijk ons geloof' (1 Joh. 5:4).

Ik eindig met u enkele kenmerken te noemen van een mens die op deze wijze geleerd is, die dus in het diepst van zijn hart deze dingen heeft.

Dat is een mens, ten eerste, die nooit kon rusten vóórdát hij in Christus Jezus was. Zijt u zo'n mens? Of zijt u zulk een mens geweest? Hij kon niet rusten voordat hij in Christus Jezus was. Er kunnen veel ervaringen zijn, maar houdbaar voor de eeuwigheid is alleen de Heere Jezus Christus met Zijn gerechtigheid. Daarom moet ieder zich afvragen hoe het hem gegaan is in de tijd waarin hij veranderd, overtuigd en ontdekt werd. Plaats u eens voor de volgende vragen. Hoe is het gegaan? Gij herinnert u zonder twijfel het begin van uw verandering en waardoor deze verandering tot stand is gekomen. Vraag u dan eens af hoe dat zo gegaan is. Vraag u eens af of er een wond geslagen werd in uw ziel en of er als het ware een heimwee ontstaan is naar waarachtige gerechtigheid, naar een vaste grondslag, naar God Zelf. U moet zich onderzoeken en afvragen of u – al zou het dan ook maar met enkele woorden zijn – kunt verklaren hoe een mens losraakt van de Wet, van de Wet als een verbond der werken, en verbonden wordt met Christus Jezus. Dat is wel het voornaamste.

Wie er waarlijk door de genade toe gebracht is, zoekt alles in Christus. Iemand die buiten Christus is en aangevochten wordt, gaat er toe over om de fundamenten op te graven en te herstellen, te reformeren, *dit* te doen en *dat* te laten. Maar als een mens die waarlijk christen is, in aanvechting zich bevindt of een beschuldigende consciëntie heeft, dan wendt hij zich naar Christus. Hij ziet, hij zoekt en hij vindt in Christus Jezus alles! En dat is het tweede kenmerk van iemand die waarlijk gelooft.

En het derde is uitgedrukt in de bekende woorden uit Openbaring: 'Dezen zijn het die het Lam volgen, waar Het ook heengaat' (Openb. 14:4). Zij kunnen van zichzelf niets doen dan zondigen. Zij zijn van zichzelf afwijkers. Maar het voornemen des harten is om de Heere te volgen, in dagen van gezondheid en ook in dagen van ziekte, de Heere te volgen onder alle omstandigheden des levens, de Heere te volgen zelfs tot de marteldood. Dit is het derde kenmerk.

Zij hebben niet kunnen rusten vóórdát zij in Christus waren. Zij zien, zoeken en vinden alles in de Heere Jezus. Zij wensen Hem te volgen door het bezaaide en door het onbezaaide. Dit zijn de kenmerken van een oprecht christen.

Hebt u ze, vindt u ze in uzelf, welnu, handel dan overeenkomstig deze zaken en volg de Heere. Begin iedere dag met u aan de Heere te verbinden. En eindig de dag niet voordat u het wéér gedaan hebt. Heb

van Hem uw verwachting. Er staat in de 27e Psalm vers 14: 'Wacht op den HEERE, zijt sterk, en Hij zal uw hart versterken; ja, wacht op den HEERE.' En ik ben er zeker van, dat u al meer dan eens in uw leven de betekenis van deze woorden hebt ondervonden. Nu, laat ze nog voor u gelden. Laat ze door de genade des Geestes voor u blijven gelden. En kwam het ogenblik van heengaan, leg dan uw hoofd neer op de offerande en de voorbede, op de Persoon van de Heere Jezus Christus, overeenkomstig uw belijdenis: 'Dit is mijn enige troost, beide in het leven en sterven, dat ik niet mijn, maar mijns getrouwen Zaligmakers Jezus Christus eigen ben.'

Amen.

Gebed:

Dat deze dingen er mogen zijn, Heere, dat is alleen aan U te danken. Want wij zouden nooit meer naar U gevraagd hebben, steeds achter Uw vijand aan gekomen zijn. Maar Gij hadt andere bedoelingen en U kwam om de zaligheid te verwerven in een allerbitterste, in een meest smartelijke, smadelijke en schandelijke weg, schandelijk in het oog van de wereld, heerlijk in het oog van Uw Vader. En nu zijt Gij het! Gij zijt het alléén! Leer ons dit verstaan bij de aanvang en bij de voortgang. Hebben wij het niet leren kennen, laat ons geen rust hebben, laat ons graven en blijven graven, totdat wij op het enige Fundament dat gelegd is en dat Gij Zelf zijt, ons kunnen laten zinken.

Wij hadden het voorrecht dat ons deze dingen werden geopenbaard. Doe er ons bij blijven, met de Kerk van de oude dag zeggen: 'Bij deze dingen leeft men, en in dit alles is het leven van mijn geest.' Het leven is er in. Het leven is in U. En wie U volgt, 'zal in de duisternis niet wandelen, maar zal het licht des levens hebben'. Ach, overwin telkens de tegenstand. Wanneer wij afzakken of vallen, breng ons weder, o God onzes heils. En doe ons, zonder te willen zien waarheen de weg gaat, ons vastklemmen aan U. Laat ons doen, wat U Abram te doen gegeven hebt: hij ging uit, niet wetende waar hij komen zou, omdat hij wist dat hij door U werd geroepen, door U werd geleid en door U zou worden ondersteund.

Amen.

Gezongen: Psalm 100:3 en 4.

2e Predikatie over Jesaja 55:6, uitgesproken door ds. J.P. Paauwe op 26 november 1944 te Den Haag

Gezongen: Psalm 122.

Gelezen: De Twaalf artikelen des geloofs; 2 Thessalonicenzen 1.

Gebed:

Ach Heere, Uw Gemeente heeft altijd standgehouden en menigmaal dapper standgehouden. Zij was zo dikwijls in vele en in grote moeilijkheden, maar zij werd door Uw kracht bewaard in het geloof dat eenmaal de heiligen, dat ook haar overgeleverd was. Laat ons door Uw goedheid en genade, nu ook *wij* iets van de moeilijkheden ondervinden, aan haar ons spiegelen, aan haar een voorbeeld nemen, en schenk ons Uw genade om sterk te zijn in het geloof, en ons aan U, Die alle dingen weet, ja, alle dingen regeert en bestuurt, van harte te onderwerpen.

Treed met ons niet in het gericht, maar zie ons aan en gedenk ons in de Zoon Uwer liefde. Wil uit Uw Goddelijke volheid ons schenken wat wij nodig hebben om hier werkzaam te kunnen zijn tot eer van U en ook tot ons eigen heil. Heere, geef ons dan in de opening van onze mond Uw Getuigenis, en laat dit woord door ons worden geloofd en aangenomen als Uw 'Getuigenis, dat eeuwig zeker is, en slechten wijsheid leert'.

Hadden wij dit Woord maar niet losgelaten, wij zouden de verschrikkingen die wij nu beleven, niet hebben gezien. Wij zouden geen naaktheid en geen honger en geen gevaren hebben te duchten gehad. Want wat van U afvalt, moet vallen. Wie U verlaat, heeft smart op smart te vrezzen. Ach, hoe zullen wij, hoe zal de ganse christelijke wereld toch beschaamd komen te staan! Er wordt gemeend dat men het nu eens zonder U zal moeten doen, en gedacht dat het dan ook nog wel beter zou zijn. Hoe zult Gij, rechtvaardige, eeuwige, goede en barmhartige God, hierin blazen! En zo is het dan ook eigenlijk een vanzelfsprekende zaak dat het in Europa niet goed gaat. Hoe zou het goed kunnen gaan? Gij zegt het in Uw Woord: 'Wat wijsheid zouden zij hebben?' 'Mij, de Springader des levenden waters, hebben zij verlaten, om zichzelf bakken uit te houden, gebroken bakken, die geen water houden.' En als dan de band tussen U en ons is doorgesneden, waarvandaan moeten dan de krachten komen? Hebben wij deze in onszelf? Ja, er werken krachten in ons, maar tot ont-

binding, tot verwoesting, tot verdelging. Vernieling en ellendigheid is in onze wegen; en de weg des vredes hebben wij niet gekend.

Ach, werd het dan nog door deze of gene ingezien! Hierop zien Uw beloften: 'Ik zal in het midden van U doen overblijven een ellendig en arm volk; die zullen op den Naam des HEEREN betrouwen.' Dit is Uw belofte. Dit mogen en moeten wij geloven. Vervul het dan, Heere, om de gerechtigheid van de Zoon van Uw eeuwige liefde, uit kracht van Uw vrij en soeverein welbehagen.

Zegen ons. Zegen onze jonge mannen die van ons verwijderd zijn, die verhinderd zijn hier te komen.* Gedenk ze, troost en sterk ze, en leer nog menigeen onder hen zeggen met het hart: 'Waar is God, Mijn Maker, Die de psalmen geeft in den nacht?' Bewaar en spaar hen, en geef ook hun ouders, hun vrouwen en kinderen wat nodig is om van de verdrukking profijt te kunnen trekken.

Gedenk onze zieken, verpleegden, gevangenen. Zegen en sterk Uw Kerk over de ganse aarde. Maak haar bekwaam en gewillig om te volgen. Doe haar de weg die zij te gaan heeft kennen en willen kennen, en doe haar zien op U, de overste Leidsman en Voleinder des geloofs.

Amen.

Wij wensen verder te gaan met de bespreking van Jesaja 55 vers 6. Wij hebben er al enige malen onder u over gehandeld:

'Zoekt den HEERE terwijl Hij te vinden is; roept Hem aan terwijl Hij nabij is.'

Gezongen: Psalm 27:2.

Wij spreken dus over de werkzaamheid welke uitgedrukt is in het woord: 'Zoekt.' 'Zoekt den HEERE.' Vanmorgen hebben wij gezegd dat dit zoeken in het algemeen hierin bestaat, dat men door geloof en belijdenis zich voegt bij de ware Kerk, dat is, bij de Kerk van Christus, vooral, en dit wordt toch verondersteld, wanneer men niets anders op het oog heeft

* in verband met oorlogsomstandigheden

dan de verkrijging van de kennis van God. Derhalve, het zoeken van de Heere bestaat vervolgens in het zoeken van kennis, van kennis Gods, van kennis van het wezen of het bestaan van Hem, van Zijn Namen, van Zijn eigenschappen, Zijn Personen, Zijn werken, van Zijn werken in de natuur en van Zijn werken in de genade. Schoner doel kan men zich niet voorstellen, toehoorders.

De kennis Gods is noodzakelijk. Er staat in het boek der Spreuken: 'De ziel zonder wetenschap is niet goed' (Spr. 19:2), en in de profetieën: Mijn volk gaat verloren, omdat het geen kennis heeft (Hos. 4:1, 6). Veronderstel eens dat iemand geen kennis Gods bezit. Wat dan? *Dan ontbreekt hem het leven, het geestelijke leven.* Immers, de Heere Jezus heeft gezegd: 'Dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, den enigen waarachtigen God, en Jezus Christus, Dien Gij gezonden hebt' (Joh. 17:3).

In het u voorgelezen hoofdstuk zegt de apostel dat God wrake doen zal met vlammen vuurs, wrake doen zal over degenen die God niet kennen, en het Evangelie van Jezus Christus ongehoorzaam zijn (2 Thess. 1:8).

Dan ontbreekt het vertrouwen. Er staat toch in de 9e Psalm: 'Die Uw Naam kennen, zullen op U vertrouwen' (vs. 11). Ik denk dikwijls in deze dagen: hoe moet men de gevaren en verschrikkingen van deze tijd overwinnen? En dan zeg ik: in een rechte weg, in de lage weg, in een weg van verootmoediging, in de weg des geloofs.

Dan wordt de liefde gemist, de liefde, die immers in het Woord gezegd wordt eeuwig te zullen blijven: 'En nu blijft geloof, hoop en liefde, deze drie; doch de meeste van deze is de liefde' (1 Kor. 13:13). Onbekend maakt onbemind. Waar geen kennis van God is, daar is geen liefde tot God, en waar geen liefde tot het Opperwezen is, daar is ook geen liefde tot de naaste. Dit is het kenmerk van de heidenleer. Voordat het christendom in Europa kwam, kende men de naastenliefde niet. De liefde tot de naaste is hier, in het Romeinse rijk, dat toen een imperium was, niet bekend geweest voordat Jezus Christus is gepredikt geworden. En, toehoorders, dat staat ons nu te wachten. Er is in deze tijd een terugkeer naar het heidendom, en dan zal de liefde des naasten ontbreken, gelijk wij nu allen zeer duidelijk krijgen te zien. Wat van God afvalt, dat moet vallen. Hierom, als de toekomst zo zal zijn dat er geen verandering komt, als het in deze richting doorgaat, heb dan niet het minste vertrouwen in

de toekomst, want u zult teleurgesteld worden.

Dan ontbreekt ook de zelfkennis. Want Godskennis en zelfkennis zijn twee onderscheiden zaken, maar het ene veronderstelt het andere, en één van de twee wordt nooit afzonderlijk gevonden. Toehoorders, de Kerk van Christus, de gelovige dus, heeft kennis, waarachtige, geestelijke, eeuwige kennis, een adequate kennis, waar de werkelijkheid aan beantwoordt. Al wat de wereld stelt buiten het Evangelie, is inbeelding, niets anders dan inbeelding.

Maar de Kerk van Christus heeft, zoals ik gezegd heb, een adequate kennis, een kennis van de werkelijkheid, van de hoogste werkelijkheid, van God in Jezus Christus. Maar deze Kerk voelt dat haar kennis nog zo gering is. Er bestaat in de gehele wereld geen gelovige, of hij wordt gewaar dat zijn kennis gering is. Ik zeg dat hij dat gewaar wordt. Hij geeft het niet toe, maar hij ondervindt het. En hiervan zouden weer verschillende voorbeelden uit de Heilige Schrift kunnen worden aangevoerd: Job, Jesaja, de apostel Paulus, die immers beleed het nog niet gegrepen te hebben, maar ernaar jaagde, of hij het ook grijpen mocht (Filipp. 3:12). De Kerk van Christus wordt het dus gewaar dat haar kennis nog zo gering is, uiterst gering, en daarom zoekt zij deze kennis. Gij hoort dat in de 27e Psalm:

Och, mocht ik in die heilige gebouwen,
De vrije gunst, die eeuwig Hem bewoog,
Zijn lieflijkheid en schonen dienst aanschouwen!
(Hier weegt elk woord: '...en schonen dienst aanschouwen!')
Hier weidt mijn ziel met een verwond'rend oog! (vs. 3)

Nog eens, hier weegt elk woord. In de profetieën van Hosea staat dit aangetekend: 'Wij zullen vervolgen om den HEERE te kennen' (Hos. 6:3). En de apostel Petrus spoort met grote ernst hiertoe aan. U kent allen dat schone woord van hem: 'Als nieuwgeboren kinderkens, zijt zeer begerig naar de redelijke onvervalste melk, opdat gij door dezelve moogt opwassen' (1 Petr. 2:2). Ja, men kan wel zeggen dat de Kerk van Christus, dat iedere gelovige tenslotte maar één begeerte heeft. Deze is uitgedrukt in de zo-even aangehaalde Psalm: 'Eén ding heb ik van den HEERE begeerd, dat zal ik zoeken: dat ik al de dagen mijns levens mocht

wonen in het huis des HEEREN' (Ps. 27:4). En omdat dit nu het doel is van de gelovige, zoekt hij de Kerk, zoekt hij de Kerk door geloof en belijdenis. Meer zeg ik nu niet tot verklaring van dit woord. Een andere keer hopen wij er nog mee door te gaan.*

Naar aanleiding van wat we hebben gezegd, komen we tot onszelf en tot u. Dan komt allereerst deze vraag: *Wat zoeken wij?* Ik spreek tot u; u kwam om mij te horen. Wat zoeken wij? Is het de kennis van God? Een mens die nog alles mist, zou hierop kunnen antwoorden. En als het goed was, zou hij zeggen: 'Och, ik durf niet te zeggen dat ik de kennis van God zoek, maar dit word ik gewaar in mijn binnenste: Ik ken God niet, en het komt mij voor dat ik de overtuiging heb dat wanneer ik in deze toestand sterf, ik voor eeuwig verloren ben.' Ligt het zo bij u? Of wanneer was het dat het zo bij u lag? Deze ligging behoort bij de bekering. U ziet het – om het meest voor de hand liggende voorbeeld maar te noemen – in de geschiedenis van de kamerling (Hand. 8:26-40). Aan deze man wordt gevraagd: 'Verstaat gij ook hetgeen gij leest?' En zelf, wanneer hij deze vraag beantwoordt, zegt hij, Jesaja 53 lezende: 'Ik bid u, van wien zegt de profeet dit, van zichzelf of van iemand anders?' Hij wist het niet, en het was hem bekend dat hij het niet wist.

Vele mensen onder het christendom kwamen nooit te weten dat zij het niet wisten. Dat is noodlottig, want wanneer een mens nimmer te weten komt dat hij het niet weet, dan zal hem de wetenschap der heiligen ook nimmer worden gegeven.

Gaat het u om de kennis van God? *Weet gij wat het is God te kennen?* Nu spreek ik niet meer tot degenen tot wie ik zo-even het woord richtte, maar tot anderen. Weet gij wat het is God te kennen? Deze vraag is van grote betekenis. Trouwens, de vraag die ik zo-even deed, is ook van groot belang. Weet gij wat het is God te kennen? Gelooft gij dat er een God is? Ik kan niet aannemen dat er iemand gevonden wordt die op deze vraag een ontkennend antwoord geeft. U gelooft dat er een God is. Meent gij niet dat Hij dan moet worden gekend of gediend? Aangaande deze vraag kunt u niet in twijfel verkeren. Welnu, hierbij aansluitend, vraag ik u of u weet wat het is God te kennen.

* Deze predikatie is niet beschikbaar.

God te kennen betekent een nieuw scheepsel geworden te zijn. Wanneer een mens verwaardigd wordt om enigmate God te aanschouwen, dan wordt hij veranderd. Hij wordt vernieuwd naar het beeld van God. Weet u wel wat dat is, deze vernieuwing naar het beeld van God? (Ik vraag niet of u mij dat weleens hebt horen zeggen.) Dat is de wedergeboorte. Derhalve, wanneer u God leerde kennen, dan is u een verandering gewaargeworden waarvan u onmiddellijk gezegd hebt: 'O, dat is de wedergeboorte.' En zo leert men de wedergeboorte kennen; niet door getheoretiseer. U moet het niet horen van een dominee, of van wie ook, dat dit en dat beginselen van de wedergeboorte zijn. Nee, zo leert men de zaken niet kennen. Maar het is een opspringen, een zeggen: 'Dát is het. Ik heb het nooit geweten. Ik zou het ook nooit geweten hebben. Maar nu weet ik het. Dát is het.'

Zo leert men de dingen verstaan, en zo moet u ze hebben leren verstaan. En daarom vraag ik verder: *Hebt u zich aangesloten bij de Kerk?* U begrijpt wel dat ik met deze vraag niet bedoel te weten te komen of uw naam gevonden wordt in een van de registers van een van de vele kerken. Ik moet u zeggen dat mij dat bitter weinig interesseert. Mijn vraag heeft een geheel andere strekking. Wanneer ik u vraag of u lidmaat bent van de Kerk, dan bedoel ik hetzelfde als eens een predikant op het oog had. Deze predikant – het is lang geleden – catechiseerde de jonge mensen, en plotseling spreekt hij een van de jeugdige leerlingen aan, noemde de naam, en vroeg toen: 'Kun jij mij wel zeggen hoe men lid wordt van de onzichtbare Kerk?' Het kind kon het niet zeggen.

Maar ú dan, kunt ú het zeggen? Kunt u zeggen hoe men lid wordt van de onzichtbare Kerk, dus van de ware Kerk, de Kerk van Christus? U moet het kunnen zeggen, want, zoals de katholieken zeggen: 'Extra ecclesiam nulla salus', dat is: 'Buiten de Kerk geen zaligheid.' Alleen is het niet waar dat zij de Kerk van Christus is, integendeel! Maar op zichzelf is deze uitspraak waar: buiten de Kerk van Christus geen zaligheid. Zo heeft dan mijn vraag recht van bestaan, en ik bid u: laat niet na er het antwoord op te geven, op de vraag: 'Hoe word ik lidmaat van de onzichtbare Kerk?' En zie dan, wanneer u het antwoord hebt gegeven, of dit overeenkomt met het onfeilbare Woord van God: 'Tot de Wet en tot de Getuigenis; zo zij niet spreken naar dit Woord, het zal zijn dat zij geen dageraad zullen hebben' (Jes. 8:20). Weet u van tevoren, zonder onder-

zoek te doen naar deze dingen, dat u het antwoord op deze vraag schuldig moet blijven, rust dan niet voordat het bij u geheel anders geworden is. Want deze vraag komt nóg eens aan de orde. Al zien wij elkander nooit meer, zij komt aan de orde in het ogenblik waarin u de laatste adem uitblaast.

Amen.

Gebed:

Ach, Heere, welke kostelijke gelegenheid geeft Gij ons nog om met deze dingen ons bezig te houden! Geef dat dit in de eerste plaats moge bedacht worden door de jonge mensen. Zij worden extra door U genoemd, want tot hen zegt Gij: ‘Gedenk aan uw Schepper in de dagen uwer jongelingschap.’ Ach, misschien weten zij zelf niet welk een voorrecht zij hebben dat hun deze dingen nog worden voorgehouden. Geef ze dit voorrecht op te merken en te waarderen. Maar ook voor ouderen geldt nog: ‘Zoekt den HEERE terwijl Hij te vinden is; roept Hem aan terwijl Hij nabij is.’ Als het dan waar is, Heere, wat er gezegd is, dat men, waar de christelijke religie niet gevonden wordt, ook de naastenliefde niet kent, hoezeer moest dan de prediking van het Evangelie door ons op prijs worden gesteld. Want wat zal het dan hier worden, en wat zal het in Europa worden, wanneer deze prediking niet alleen er niet meer is, maar wanneer er veel zal worden gezegd en veel zal worden gedacht en veel zal worden gedaan om zelfs de gedachtenis aan de prediking van het Evangelie, aan de verkondiging van de waarheid, uit te roeien? Ja, wel heeft het woord klem: ‘Zoekt den HEERE terwijl Hij te vinden is; roept Hem aan terwijl Hij nabij is.’ Laat ons het doen, Heere, opdat wij althans aan het opkomende geslacht en aan degenen die op dit geslacht zullen volgen, mogen nalaten de kennis van het Evangelie.

Amen.

Gezongen: Psalm 63:2 en 3.

Thomas Boston over Filippenzen 3:9

Alleen datgene wat aan Gods Wet genoegdoening schenkt, kan ons beschutten tegen Zijn toorn. Welnu, de gerechtigheid van Christus is het enige wat Zijn Wet kan vervullen, en zij heeft dat ook volkomen gedaan. Door de gehoorzaamheid en het lijden van Christus is de Wet méér verheerlijkt dan wanneer alle uitverkorenen daarvoor naar de hel waren gegaan. Nu de Wet gehoorzaamd is en haar vonnis aan Christus is voltrokken, verheerlijkt dat haar méér dan wanneer de uitverkorenen haar hadden kunnen verheerlijken, en wel vanwege de waardigheid van de Persoon. Het is als met een koning die een grotere achting toont voor de wet door haar aan zijn eigen zoon ten uitvoer te brengen dan aan duizend gewone misdadigers. De uitverkorenen zouden door hun straflijden in de hel altijd bezig blijven met het geven van genoegdoening aan de Wet, maar zij zouden nooit een *volkomen* genoegdoening kunnen geven. Hun gehoorzaamheid aan de Wet zou alleen lijdelijk zijn, maar door Christus ontvangt de Wet niet alleen de lijdelijke, maar ook de dadelijke gehoorzaamheid.

Deze gerechtigheid is *Gods* gerechtigheid. Zij wordt zo genoemd omdat zij de gerechtigheid is van Hem Die God is (Jer. 23:6). Daarom wordt zij genoemd goud, beproefd, komende uit het vuur (Openb. 3:18). Ons goud is metaalschuim geworden; het zal de proef aan de toetssteen van de Wet niet doorstaan omdat het onvolkomen is, maar de gerechtigheid van Christus zal dat wél. Onze gerechtigheid zal het vuur van het oordeel van de God der waarheid niet doorstaan. Onze gehoorzaamheid is geen volle maat, en als zij gewogen wordt in de weegschaal van het heiligdom, zal zij te licht bevonden worden.

De gerechtigheid van Christus is de enige die door God wordt aanvaard. In Hem, zegt Hij, heb Ik Mijn welbehagen (Matth. 17:5). Wij kunnen er veilig op vertrouwen, want deze gerechtigheid is van een oneindige waardij. Christus heeft de Gemeente verkregen door Zijn eigen bloed (Hand. 20:28). Het was de Goddelijke natuur van Christus waardoor heel Zijn gehoorzaamheid zo werkzaam werd tot profijt van Zijn volk. Welke zonden zullen er nu niet door het bloed van Gods Zoon uitgezuiverd worden? Het reinigt van alle zonde (1 Joh. 1:7).

De gerechtigheid van Christus is de gerechtigheid die is uitgedacht

door de alleen wijze God, om zondaars te behouden, toen niets anders dat kon (Ps. 40:7, 8). Toen er bij mensen noch engelen hulp voor hen was, heeft Hij hulp besteld bij de Middelaar, als Eén Die machtig was om te verlossen. Het was een middel dat een oneindige God betaamde. Gods barmhartigheid schittert dáárin dat zij iets verachtelijks vindt, wat in de diepste ellende verkeert. Het zou een grote genade zijn als iemand na miljoenen jaren van de toorn zou worden bevrijd, maar hier is een genade die de zondaar uit de diepste afgrond van ellende brengt tot de hoogste mate van gelukzaligheid. Ook hier heeft de gerechtigheid van God heerlijk geschitterd. In de zondvloed en in het verbranden van Sodom is deze gerechtigheid gebleken, maar hier nog meer. Zij heeft alles gekregen wat zij eiste. Wat is al het geschapene in vergelijking met het lijden van Gods Zoon? Gods liefde werd tentoongespreid. Johannes 3 vers 16: 'Alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft.' Gods Zoon heeft Zich gewillig gegeven. Hierin is de liefde, zeker, een heerlijke liefde in haar volle omvang. Zie ook de wijsheid van God. De chaos in den beginne was niet te vergelijken met de verwarring bij de val. Maar de waarheid heeft de genade ontmoet (Ps. 85:11). Uit de zonde, die Gods heerlijkheid verduisterde, is de hoogste eer voortgebracht. De zaak is zo beschikt dat de mens vaster staat dan onder het eerste verbond. Toen bij de val de engelen verbaasd stonden, heeft de hel zich verheugd. De mens lag in zijn verachtelijkheid in het stof van de ellende, maar de wijsheid vond een weg om hem weer tot de gelukzaligheid te leiden.

We moeten nooit gering van de zonde denken. Zij is het ergste kwaad, dat nooit verholpen kon worden dan alleen door het lijden van Christus. De zonde legt een zware last op een zondaar die zijn eigen last draagt. Kijk er eens naar in de spiegel van het lijden van Christus, en u zult er niet gering van denken. De zonde gaat lijnrecht in tegen het wezen van God en is tot oneer van al Zijn eigenschappen. God is het hoogste Goed, de zonde het ergste kwaad. De zondaar daagt Gods rechtvaardigheid uit, maakt misbruik van Zijn genade, spot met Zijn geduld, daagt Zijn kracht uit, veracht Zijn liefde en maakt inbreuk op Zijn soevereiniteit. Zo betaamde het Christus om de meest uitzonderlijke straf te ondergaan, tot eer van Zijn gerechtigheid en tot verheerlijking van al Zijn volmaaktheden. De zonde weerspreekt Zijn wil. De dwaas weer-

spreekt de wetten van de oneindige wijsheid, werpt Gods wetten van zich en maakt zijn eigen begeerten tot wetten. En daarom, om deze oneer uit te wissen, wordt de Zoon tot een slachtoffer gesteld.

Toen God het samenstel van de wereld had voltooid, en het nog slechts ontbrak aan iets wat van daaruit Hem het eerbetoen zou brengen, heeft de zonde het gehele werk een ruwe schok toegebracht, en het geheel doen schudden. Zo kwam het dat het herstel ervan zo'n vreselijk werk was, dat toen de Middelaar leed, de rotsen scheurden en de zon niet scheen.

Koester nooit geringe gedachten van de vergeving. Elke daad van vergeving is er voor de prijs van bloed, kostbaarder dan duizend werelden. Het vergeven van de zonde is een van de grootste letters van Gods Naam, een van de grootste werken, groter dan het scheppen van de wereld. Toen God sprak: 'Daar zij' (Gen. 1:3), was het er. Maar als de zonde vergeven moet worden, staat de gerechtigheid op en eist voldoening, de waarheid van God komt op voor de eer van de verbroken Wet. De wijsheid wordt aan het werk gezet om een weg te vinden, en de Zoon betaalt met de prijs van Zijn bloed (Num. 14:17-19).

Kom tot Christus om te schuilen onder Zijn gerechtigheid, opdat u gerechtvaardigd zult worden, vergeving zult ontvangen en aangenomen zult worden. Bedenk dat er behalve deze weg geen andere is tot Gods gunst, geen bescherming tegen de prikkel van een schuld die niet vergeven is. Al het andere zal slechts de bedekking van een vijgenblad zijn.

Is de vergeving van de zonde, is het aangenomen worden door God het niet waard om gezocht te worden? Het maakt een mens gelukkig (Ps. 32:1). Een mens kan rijk zijn en toch verworpen worden, groot in deze wereld zijn en toch veroordeeld worden in de wereld die komt. Zijn deel kan vet zijn, en zijn ziel toch mager. Maar iemand die gerechtvaardigd is, is een gelukkig mens. De dingen voor de wereld komen uit Gods hánd, maar deze grote zegen komt uit Zijn hárt. Het zal een zoete saus zijn bij een bittere schotel; het zal u zelfs doen roemen in de verdrukking. De gerechtigheid van Christus rechtvaardigt een mens, en dat maakt al het bittere water zoet. 'Zo is er dan nu geen verdoemenis voor degenen die in Christus Jezus zijn' (Rom. 8:1). 'God is het Die rechtvaardig maakt. Wie is het die verdoemt?' (Rom. 8:33, 34).

Als u er blijk van wilt geven dat u deelt in een toegerekende gerechtig-

heid, moet u dat doen door een gerechtigheid die innig met u verbonden is. Toon uw geloof uit uw werken; het geloof zonder de werken is bij zichzelf dood (Jak. 2:17, 18). Amen.

Woorden van Luther

Het bloed dat uit de zijde van de Heere Jezus vloeit, is de dure prijs van onze verlossing en zaligheid, de betaling en genoegdoening voor al onze zonden. Door Zijn onschuldig lijden en sterven en door Zijn heilig en dierbaar bloed aan het kruis vergoten, heeft onze lieve Heere Jezus Christus betaald voor onze schuld en straf, de eeuwige dood en verdemenis, waaraan wij vanwege onze zonden onderworpen zijn. Dit bloed van Christus vertegenwoordigt ons bij God en roept voor ons zonder ophouden: ‘Genade, genade, vergeef, vergeef, verzoening, verzoening, Vader, Vader!’ En zo verwerft en schenkt het ons Gods genade, vergeving van zonden, gerechtigheid en zaligheid. Op deze wijze roept het bloed van Jezus Christus onze enige Middelaar en Hogepriester altijd en zonder ophouden, zodat God de Vader dit roepen en deze voorbidding van Zijn enige geliefde Zoon voor ons wil aanzien en ons arme ellendige zondaren genadig wil zijn. Hij kan daarom aan en in ons geen zonden zien, hoewel wij toch vol zonden zijn, ja, enkel zonde zijn, inwendig en uitwendig, met lichaam en ziel, van de hoofdschedel tot de voetzool. Hij ziet echter alleen het dure en kostbare bloed van Zijn lieve Zoon – onze Heere Jezus Christus – waarmee wij besprenkeld zijn. Dit bloed zelf is het blinkende genadekleed waarmee wij bekleed zijn en waarin wij voor God verschijnen, zodat Hij ons niet anders kan of wil aanzien, dan alsof wij Zijn lieve Zoon Zelf waren, vol gerechtigheid, heiligheid en onschuld.

Wochenpredigten über Joh. 16-20, 1528-29, vgl. WA 28, 410, 10 - 411, 8.